Tillväxt- och regionplaneförvaltningen

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2020-02-10

TRN 2019–0257

Handläggare:
Ulrika Palm

Tillväxt- och
regionplanenämnden

Skrivelse av Stellan Hamrin (V) om vattennivån vid Slussen

Ärendebeskrivning

Stellan Hamrin (V) har den 19 december 2019 lämnat en skrivelse till tillväxt- och regionplanenämnden om vattennivån vid Slussen. Tillväxt- och regionplaneförvaltningen har fått i uppdrag att svara på skrivelsen och har samrått med trafikförvaltningen i sitt svar.

Beslutsunderlag

Förvaltningens tjänsteutlåtande, 2020-02-10
Skrivelse av Stellan Hamrin (V), 2019-12-19

Förslag till beslut

Tillväxt- och regionplanenämnden föreslås besluta följande:

Skrivelse av Stellan Hamrin (V), TRN 2019–0257, anses besvarad med hänvisning till vad som sägs i förvaltningens tjänsteutlåtande.

Förvaltningens förslag och motivering

Sammanfattning

Stellan Hamrin (V) har lämnat en skrivelse till tillväxt- och regionplanenämnden om vattennivån vid Slussen där två frågor ställs angående hur Region Stockholm och tillväxt- och regionplaneförvaltningen arbetar med frågan om vattennivån vid Slussen.

Tillväxt- och regionplaneförvaltningen föreslår att skrivelsen av Stellan Hamrin (V) ska anses besvarad genom de svar som förvaltningen ger i tjänsteutlåtandet.

Bakgrund

Stellan Hamrin (V) har lämnat en skrivelse till tillväxt- och regionplanenämnden om vattennivån vid Slussen[1]. I skrivelsen beskrivs att det finns indikationer på att vattennivån vid Slussen har höjts till en problematisk nivå, att SMHI har utfärdat varningar för höga flöden i Mälarens vattendrag som tillsammans med mer regn kan innebära problem för tunnelbanan i Gamla stan, samt att faktorer som ökad nederbörd[2], västlig storm eller tekniska fel med portarna som styr Slussen[3] kan påverka den framtida situationen.

I skrivelsen ställer Stellan Hamrin (V) två frågor till tillväxt- och regionplanenämnden:

1. Hur arbetar Regionen[4] kring frågan med höjd vattennivå vid Slussen?
2. Hur arbetar förvaltningen[5] kring det här problemet?

Överväganden

Slussen är en plats i Stockholm som består av flera funktioner, bland annat trafikanläggning, kollektivtrafikknutpunkt och vattensluss. Den senare, Karl Johanslussen, är en av flera vattenregleringsanläggningar mellan Mälaren och Saltsjön. För att förhindra att saltvatten tränger in från Saltsjön och för att hushålla med vattnet i sjön Mälaren regleras Mälaren sedan 1943 genom att olika damm- och slussluckor i Stockholm och Södertälje öppnas och stängs beroende på aktuellt vattenstånd. Mälarens vattennivå beror huvudsakligen på tillrinningen från omkringliggande

[1] Här tolkat som området vid randen av och mellan Stadsholmen och Södermalm.
[2] Här tolkat som långsiktiga förändringar i nederbördsmängderna på grund av ett förändrat klimat.
[3] Här tolkat som Karl Johanslussen, som är den slussanordning som finns mellan Stadsholmen och Södermalm och som kommer att rivas när Nya Slussen byggs.
[4] Här tolkat som organisationen Region Stockholm.
[5] Här tolkat som tillväxt- och regionplaneförvaltningen inom Region Stockholm.

vattendrag och möjligheterna att tappa vatten genom slussarna i Stockholm och Södertälje. I dag är avtappningskapaciteten inte tillräckligt stor vid höga vattenflöden, och översvämningsrisken runt Mälaren är därför stor, i synnerhet som ett förändrat klimat sannolikt innebär större risker för stora nederbördsmängder. Behovet av att öka tappningskapaciteten från Mälaren är ett av syftena med ombyggnaden av slussenområdet i Stockholm. Genom ombyggnaden av Karl Johanslussen och en ny reglering av Mälaren blir det möjligt att tappa mycket mer vatten från Mälaren till Saltsjön jämfört med idag. Avtappningskapaciteten vid Nya Slussen blir fem gånger högre än vid Karl Johanslussen. Avtappningskapaciteten i Mälaren totalt ökas från ca 800 m^3/s till ca 2000 m^3/s. Detta beräknas vara tillräckligt för att skydda Mälaren mot översvämningar de närmsta 100 åren. Den nya slussanläggningen beräknas tas i drift år 2023.

Regleringen av Mälaren sker enligt fastställda vattendomar[6] som SMHI i Norrköping är ansvarig myndighet för att kontrollera efterlevnaden av. SMHI bedömer även eventuella behov av förhandstappning. SMHI har också av MSB (Myndigheten för Samhällsskydd och Beredskap) fått uppdraget att etablera ett prognossystem för Mälarens vattennivåer för att minska riskerna för skada på infrastruktur, ge stöd i byggnadsskedet av Slussen, ge förbättrat underlag för att säkerställa att gällande vattendom följs, förbättra informationen om Mälarens vattennivåer samt ge förbättrad information om hydrologin i hela tillrinningsområdet. Till stöd och validering av prognossystemet har sex stycken automatiska vattenståndsstationer etablerats. Stationernas placering har valts för att på bästa sätt bestämma den aktuella medelnivån i Mälaren.

Ansvaret för att hantera Karl Johanslussen vid Slussenområdet ligger på Stockholm Hamnar (på uppdrag av Stockholms stad). Stockholms Hamnar ansvarar även för Hammarbyslussen (den sluss som ligger i anslutning till Skansbron, mellan Skanstull och Gullmarsplan) och kan därmed göra bedömningar av hur dessa två slussar ska samspela vid höga vattenflöden i Mälaren. För att göra rätt prioriteringar samverkar Stockholms Hamnar med bland annat Länsstyrelsen, SMHI, Sjöfartsverket och Slussenprojektet. Stockholms Hamnar genomför också, i projekt Getingmidjan, en förstärkning samt höjning av kajkanten med 50 cm vilket minskar risken för översvämning vid Gamla stan. Detta arbete beräknas vara klart 2020.

Region Stockholm har som fastighetsägare ansvar för att förebygga risker för vattenläckage i sina fastigheter, inklusive tunnelbanestationen Gamla

[6] Den nuvarande vattendomen är från 1989, men när Nya Slussen är färdigbyggd kommer regleringen av Mälaren att ske enligt ny vattendom.

stan. Det gäller oavsett om ett sådant vattenläckage beror på ökad nederbörd till följd av ett förändrat klimat, hårda västliga vindar eller tekniska fel av något slag. SL, AB Storstockholms lokaltrafik, är det bolag inom Region Stockholm som förvaltar Region Stockholms avtal och tillgångar kopplat till kollektivtrafikhuvudmannaskapet. Inom trafikförvaltningen arbetar Infra BEST med proaktiva åtgärder för att minimera riskerna för skador till följd av höga vattennivåer. Det teknikhus, uppfört 2006, som finns i station Gamla stan klarar en vattennivåhöjning på +1 m över kajkantnivå. Det pågår nu en utbyggnad av detta teknikhus för att kunna inkludera samtliga känsliga installationer. Det arbetet blir färdigställt under 2020. Andra förberedande åtgärder som genomförts är upplägg av sandsäckar, utplacering av pumpar, regelbunden rondering på plats samt samverkan med andra aktörer i Stockholmsregionen.

Vid det tillfälle (19 december 2019) som skrivelsen av Stellan Hamrin (V) om vattennivån vid Slussen lämnades in till tillväxt- och regionplanenämnden var vattennivåerna i Mälaren mycket höga till följd av stora nederbördsmängder under november och december samma år. Stockholms Hamnar släppte därför ut vatten genom att öppna luckor och slussportar i både Norrström och Hammarby och reglera Mälaren för att häva riskerna för översvämning. Vattennivån i Mälaren nådde sin kulmen under julhelgen 2019 och har sedan dess sjunkit. Prognosen framåt säger att vattennivån fortsatt sakta ska sjunka.

Det finns ett särskilt samverkansforum som heter Samverkan Stockholmsregionen – trygg, säker och störningsfri (SSR)[7] som verkar för att stärka samhällets förmåga att upprätthålla viktiga samhällsfunktioner i Stockholmsregionen. Där utvecklar ett 40-tal samhällsaktörer, inklusive Region Stockholm, förmågan till inriktning och samordning genom samverkan. Under den tid situationen bedömdes som kritisk gick SSR upp i stabsläge och dagliga avstämningsmöten hölls. Då deltog bland annat trafikförvaltningen tillsammans med Stockholms Hamnar, Länsstyrelsen Stockholm, Räddningstjänsten och Stockholms stad. Trafikförvaltningen verkar även i funktionen som TIB (tjänsteman i beredskap).

Utifrån ovanstående resonemang föreslår förvaltningen att frågorna i skrivelsen besvaras på följande sätt:

1. Region Stockholm har inte direkt ansvar för frågan om höjda vattennivåer vid Slussen utan det finns andra myndigheter och bolag som har utpekat ansvar för frågan om regleringen av Mälarens vatten. Däremot arbetar Region Stockholm med att hantera risker för skador på

[7] Mer information på: http://www.samverkanstockholmsregionen.se

samhällsfunktionerna inklusive sina egna fastigheter samt risker för avbrott i kollektivtrafikförsörjningen inom ramen för den upphandlade allmänna kollektivtrafiken i Stockholms län. Region Stockholm samverkar med berörda myndigheter och andra viktiga aktörer i detta arbete.

2. Tillväxt- och regionplaneförvaltningen arbetar, genom Region Stockholms uppdrag med regional fysisk planering, långsiktigt med att både verka för att minska klimatpåverkande utsläpp och hantera effekter och risker som ett förändrat klimat för med sig. Förvaltningen samverkar i detta arbete med Länsstyrelsen Stockholm, som har det övergripande ansvaret för att samordna de statliga myndigheternas inriktning för klimatanpassning och hantera dem på regional nivå. I den regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen, RUFS 2050, finns inriktningen för det långsiktiga klimatanpassningsarbetet i Stockholms län beskrivet på sidorna 161–164, inklusive rekommendationer för byggande vid kusten, Mälaren samt andra vattendrag och sjöar.

Ekonomiska konsekvenser av beslutet
Beslutet bedöms inte innebära några ekonomiska konsekvenser för Region Stockholm.

Miljökonsekvenser av beslutet
I enlighet med Region Stockholms miljöpolitiska program, Miljöprogram 2017–2021 har hänsyn till miljön beaktats och det bedöms inte att en särskild miljökonsekvensbedömning i detta ärende är relevant.

Hanna Wiik
Förvaltningschef

Ulrika Palm
Regionplanerare

Region Stockholm

Tillväxt och
regionplanenämnden

Vänsterpartiet

SKRIVELSE
2019-12-19

Skrivelse av Stellan Hamrin (V) om vattennivån vid Slussen

Vi har under den senaste tiden fått indikationer på att vattennivån vid Slussen höjts till en problematisk nivå och undrar därför om och hur Regionen arbetar med den här frågan.

SMHI har utfärdat varningar för höga flöden i Mälarens vattendrag och tillsammans med mer regn så kan det innebära problem för tunnelbanan i Gamla stan. Vad vi förstått kan det finnas risk för att vatten slutligen läcker in i tunnelbanan.

Faktorer som ökad nederbörd, västlig storm eller tekniska fel med portarna som styr Slussen kan också påverka den framtida situationen och vi undrar därför hur man från regionen och förvaltningens sida arbetar kring frågan.

1. Hur arbetar Regionen kring frågan med höjd vattennivå vid Slussen?
2. Hur arbetar förvaltningen kring det här problemet?

Stellan Hamrin